

Yayın tanıtım / Book review

M. Fatih Köksal, **Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori**, Kesit Yayınları, İstanbul 2012, 304 s.

Arş. Gör. Kâmil Ali GIYNAŞ*

Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori, M. Fatih Köksal'ın makale derlemelerinden oluşan ikinci kitabı. Daha önceki makalelerini 2005 yılında *Klâsik Türk Edebiyatı Araştırmaları* adıyla yayımlamıştı.

Eser, iki bölümden oluşuyor. *Metne Dair* başlığını taşıyan ilk bölümde sekiz, *Dost Yazılar* başlığını taşıyan ikinci bölümde ise on makale bulunuyor.

İlk olarak *Metne Dair* başlıklı makaleleri ele almak istiyoruz. Bu başlıktaki sekiz makalenin ilk üçü hassaten metin neşrine ayrılmıştır. Yazar bu çalışmalarla amacının “metin neşri konusunda ortak bir anlayışa nasıl varılabilir?” sorusuna cevap aramak olduğunu belirtmektedir. İlk makalenin başlığı “*Metin Neşrinin Ana Esasları*”dır. Yazar bu ilk makalede, Klâsik Türk edebiyatının temelini teşkil eden metin neşrinin önemine değindikten

---

* Ahi Evran Üni. Fen-Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Böl., kagiynas@gmail.com

sonra metin neşrinde nüshalar ve tenkitli metin kurulmasında temel hususları ele alıyor. Ayrıca, makalenin eleştirel amaç taşımadığı için verilen örneklerin de hangi metinlerden alındığını belirtmediğini de dipnotta belirtiyor.

İkinci yazı “*Metin Tamiri (Usul ve Esaslar, Uygulamalar ve Bazı Teklifler)*” başlığını taşıyor. Yazar, bu çalışmada hangi metinlerde ne zaman metin tamirinin uygulanması gerektiğini, metin tamiri yapacak olan nâşirin hangi özelliklere sahip olması gerektiği konularına değindikten sonra örnek metin tamirleri yapmakta ve son olarak da konuyla ilgili bazı terim tekliflerinde bulunmaktadır.

“*Metin Neşrinde Vezinle İlgili Problemler, Bazı Tespit ve Değerlendirmeler*” başlığını taşıyan üçüncü makalede ise, metin neşrinde metin sağlamasının temel ölçütü olan vezin konusundaki tespit ve teklifler dile getiriliyor. İlk iki makale gibi bu da özellikle lisans üstü öğrencilere yönelik olarak hazırlanmış, yol gösterici, uyarıcı bir yazı. Özellikle zihafı ve ünlü ulamalı hecelerın yazımında nasıl bir yol izlenmesi gerektiğine dair tekliflerin, metin neşrine önem ve değer atfedenlerin dikkatlerinden kaçmayacağına şüphe yoktur.

Bu ilk üç makaleyle genel olarak da birkaç söz söylemek gerektiğini düşünüyoruz. Bugüne değin metin neşrine dair çok yazılıp çizildi ama İsmail Ünver Bey’in imlâ hususiyetlerine dair makalesi dışında genel kabul gören bir teklifin getirilemediğini söyleyebiliriz. Daha doğru ifade edecek olursak, şimdiye kadar metin neşrine dair yazılanların çoğu spesifik konuları ele alan, daha ziyade bir tek eser - genellikle de çalışılan tez- üzerine yapılan değerlendirmelerden ibaretti. Bu üç makalede ise konularla ilgili sorunlar ortaya konduktan başka dayanaklı, makul ve somut teklifler de getirilmektedir ki, bu yazıları önemli ve farklı kılan da budur.

Dördüncü makale, “*Şiir Mecmualarının Önemi ve ‘Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi’ (MESTAP)*”dır. Bu yazıda, şiir mecmuaları ve cönklerin önemine etraflıca vurgu yapıldıktan sonra kütüphanelerde bulunan şiir mecmualarının lisansüstü tezler hâlinde dökümünün yapılması ve bu yapılırken izlenmesi gereken yöntem teklif edilmektedir. Önce İstanbul’da 3 Mayıs 2011 tarihinde yapılan *Osmanlı Edebiyatının Kırkamarı: Mecmua Sempozyumu*’na bildiri olarak sunulan bu makale, sonradan büyük bir ilgi hâlesi oluşturmuş, hemen bir yıl sonra, söz konusu projenin tartışılması üzere AKM tarafından Ankara’da 40 kadar saha çalışanının katıldığı bir de çalıştay düzenlenmiştir. Proje şimdilik gönüllülük esasına göre devam etmektedir.

Beşinci makale, muhtelif araştırmacılar tarafından şerhleri yapılan Su Kasidesi ile ilgili olup, “*Bazı Beyitlerinden Hareketle Su Kasidesi’ne*

Yeni Bakışlar” başlığını taşımaktadır. Makalede Su Kasidesi’nin bazı beyitlerinin hem okunuş, hem de açıklanmasıyla ilgili değişik yorumlar getirilmektedir.

Altıncı makale, 1990’larda bir yayınevini günümüz okuyucusunu hedefleyerek, transkripsiyon işaretlerini kullanmadan, yazıldıkları dönemin değil, günümüzün söyleyiş özellikleriyle çıkardıkları divanlar serisinin bir gazel örneğinden hareketle eleştirisi niteliğindedir. Aynı zamanda yazıya esas olan gazelin şerhinin de yapıldığı makalenin başlığı “*Şeyhî’nin İlginç Bir Mürâcaa Gazeli Yahut Metin Neşrinde İmlâ Modernizesine Dair Birkaç Söz*”dür. Bu dikkat çekici makalenin çalışmadaki diğer yazılardan farkı, ilk defa bu kitapta yayımlanıyor olmasıdır.

Yedinci makale, Sebk-i Hindî üslûbu denildiği zaman ilk akla gelen şair olan Nâilî’nin, “*andelîb*” redifli bir gazelinin şerhidir. Yazının başlığı “*Nâilî’nin Bir Gazelini Şerh*”tir.

İlk bölümün son, kitabın sekizinci makalesinde yazar, Şeyh Gâlib’in “*âteş*” redifli gazelinin ilk beytindeki ses, anlam ve sûret bakımından her şeyiyle ateş kesilen:

*Gül âteş gülbün âteş gülşen âteş cûybâr âteş
Semender-tıynetân-ı aşka besdir lâlezâr âteş*

beytini şerh etmektedir. Yazı, “*Deneyisel Edebiyatın Zirvesi: Ses Âteş, Sûret Âteş, Anlam Âteş*” başlığını taşımaktadır.

Yukarıda da belirttiğimiz üzere kitabın ikinci ana başlığı *Dost Yazı*lardır. Yazı muhtevalarına bakılınca bu başlığın “*Dost acı söyler*” atasözüne işaret ettiğine kuşku yok. İkinci bölümün ilk, kitabın dokuzuncu makalesinde yazar, Mustafa Canpolat tarafından neşredilen bilinen Türkçe ilk nazire mecmuası *Mecmû’atü’n-nezâ’ir*’le ilgili tespitlere, okuma, imlâ ve transkripsiyon hatalarına yer vermiştir. Yazının başlığı “*Mecmû’atü’n-nezâ’ir’in Neşri Üzerine Notlar*”dır.

Onuncu makalede, şiirlerinde mahlas kullanmayan İbni Kemâl’in Mustafa Demirel tarafından neşredilen *Dîvân*’ı ile ilgili tespit edilen kimi eksiklik ve aksaklıklara değinilmiştir. Makale, “*İbni Kemâl Dîvânı’nın Neşri Üzerine Tespitler*” başlığını taşımaktadır.

“*Kayserili Belîğ Divançesi Yayınlandı (mı?) veya Bir Raportör Aranıyor*” başlıklı on birinci yazısında yazar, Ahmet Emin Güven tarafından yayımlanan *Belîğ Divançesi*’nde görülen eksiklik ve yanlışlıkları ortaya koyarak eserin muhtemel yeni baskısında daha sağlıklı bir metnin hazırlanmasına katkıda bulunmak amacıyla bu yazıyı kaleme aldığını belirtmektedir.

On ikinci makale, “İslâmî’nin Mesnevisi” başlığını taşımaktadır. Yazar, o tarihte Cumhuriyet Üniversitesi’nde görev yapan Hasan Yüksel, H. İbrahim Delice ve İ. Hakkı Aksoyak’ın yayımladıkları aynı adlı eserle ilgili görüşlerinin tenkitten ziyade tespit ve teklif olarak düşünülmesi gerektiğini belirterek, eserin inceleme kısmı, metin teşkili, vezin, metin ve dizin konularında kimi değerlendirmelerini ortaya koyuyor.

“Divanların Tozunu Silkelerken” başlığını taşıyan on üçüncü makalede Lütfi Bayraktutan’ın hazırladığı *Şeyhülislâm Yahyâ Divanı’ndan Seçmeler* adı altında yayımlanan kitabın kimi beyitlerinin nesre yanlış çevrildiği birkaç örnekle anlatılmış; ayrıca eserdeki okuma hataları yanlış-doğru cetveliyle gösterilmiştir.

On dördüncü makale “Türklük Bilimi İçin Sevindirici Bir Girişim: Türk Yurdu Dergisinin Yeni Türk Harfleriyle Yeniden Yayımlanması Üzerine” başlığını taşıyor. Burada da yazar, “sevindirici bir girişim” olarak değerlendirdiği bu hacimli yayındaki fahiş hatalara temas ederek, ek cilt(ler) yayınlanarak bu hataların düzeltilmesi teklifinde bulunuyor.

On beşinci makalede yazar, Klâsik Türk şiirinin ilk temsilcilerinden olduğu hâlde, şimdiye kadar hakkında yapılan neşriyatta Xv. yüzyıl şairi olarak takdim edilen İbrâhim Beg’i tanıtmıştır. Yazının başlığı “Klâsik Türk Şiirinin Kurucularından İbrâhîm Beg”dir. Yazının dikkat çeken bir tarafı da Xv. yüzyılın ünlü mutasavvıflarından İbrâhîm Tennûrî’nin -bir kitap neşrine dahi konu olan- bir dîvânı bulunmadığının, *Gülşen-i Niyâz* adıyla yayımlanan bu dîvânın *İbrâhîm Beg Dîvânı*’nın bir başka nüshası olduğunun tespit edilmesidir.

On altıncı makalede yazar, şiirlerinde mahlas kullanmayan İbni Kemâl’in şiirlerinin karıştırıldığı meselesine örneklerle değiniyor. Yazının başlığı “Yanıltıcı Mahlaslar Yahut İbni Kemâl’in Ettikleri”dir.

Daha önce *Mevlid-nâme* isimli kitabı kaleme alan yazar, on yedinci makalede mevlidlerle ilgili yaygın fakat yanlış olan birtakım bilgileri tashih etmektedir. Yazının başlığı “Mevlidlerle İlgili Mevcut Mahumata Dair Tashihler”dir.

Kitabın son makalesi olan on sekizinci makalede yazar “tehzil” türünü ayrıntılı biçimde ele almaktadır. Makale, “İki Kültür Arasında Bir Tür: Tehzil” başlığını taşımaktadır.

Muhtelif dergilerde yayımlanmış birbirinden değerli on sekiz makaleyi derli toplu bir şekilde bilim âlemine sunduğu için M. Fatih Köksal’a teşekkür ediyoruz.

Yazar, ön sözde araştırmacılara diğer makalelerini de üç kitap hâlinde neşredeceği müjdesini veriyor. Ahilik ve Bektaşî edebiyatına dair

yazılarını *Kanaatten Zanaate*, Kayseri şair ve müellifleri ile onların eserleriyle ilgili yazılarını *Şehir ve Şiir*, diğer makalelerini de *Yazmaların Tozunu Silkelerken* adları altında kitaplaştırmayı düşündüğünü belirtiyor. Yazarın yayımlanacak olan bu çalışmalarının da araştırmacılar tarafından büyük ilgi göreceğini düşünüyoruz.